

ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

Από τον
ΤΑΚΗ ΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	18
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	28
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	32

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως είναι γνωστό, ο Παρμενίδης έζησε στην Ελαία περίπου το 540-470 π.Χ. λίγο μετά τον Ηράκλειτο (κάποιοι τον θέλουν νεότερο του Ηράκλειτου). Έγραψε ένα μόνο έργο σε μορφή εξάμετρου ποιήματος, γι' αυτό, παλαιότεροι¹ και νεότεροι το ονομάζουν *Το Ποίημα*, αν και ο ίδιος, ακολουθώντας το παράδειγμα των προηγουμένων του *έν φιλοσοφία εϋδοκιμησάντων* (όπως τους αποκαλεί ο Διογένη Λαέρτιος), το είχε επιγράψει *Περί φύσεως*. Στοιχεία για τον Παρμενίδη και το έργο του βρίσκονται παντού, από τα σχολικά βιβλία μέχρι τα πιο εξειδικευμένα φιλοσοφικά εγχειρίδια.

Κανείς από τους αρχαίους και νεότερους μελετητές δεν θεωρεί ποιητικό το κείμενο του Παρμενίδη. Ο Πρόκλος² γράφει:

ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Παρμενίδης ἐν τῇ ποιήσει: καίτοι δι' αὐτὸ δῆπου τὸ ποιητικὸν εἶδος χρῆσθαι μεταφοραῖς ὀνομάτων καὶ σχήμασι καὶ τροπαῖς ὀφείλων, ὅμως τὸ ἀκαλλώπιστον καὶ ἰσχνὸν καὶ καθαρὸν εἶδος τῆς ἀπαγγελίας ἠσπάσατο: δηλοῖ δὲ τοῦτο ἐν τοῖς τοιούτοις:

εὐὸν γὰρ εὐόντι πελάζει.

καὶ πάλιν:

ἐπεὶ νῦν ἐστὶν ὁμοῦ <πᾶν>.

καὶ πάλιν:

οὔτε τι μεῖζον,

οὔτε τι βαιότερον πελέναι χρεόν ἐστι <τῇ ἢ τῇ>.

Καὶ πᾶν ὃ τι ἄλλο τοιοῦτον: ὥστε μᾶλλον πεζόν εἶναι δοκεῖν, ἢ ποιητικὸν λόγον.

¹ DK 28 A 1, DK 28 B 4

² Πρόκλος, Παρμ. 665.17 και DK 28 A18

Αλλά και ο Αριστοτέλης (δες Σημειώσεις XIV) αναγνωρίζει στο ποίημα μόνο "μέτρον". Παρ' όλα αυτά όμως το έργο έχει ένα αξιοθαύμαστο εσωτερικό ρυθμό που, σε πολλά σημεία, φωτίζει και το, κατά τα άλλα, σκοτεινό περιεχόμενό του. Αυτόν τον πράγματι αξιοθαύμαστο ρυθμό ας μην του τον στερούμε στις μεταφράσεις μας.

Αρχαίοι και νεότεροι μελετητές συμφωνούν όμως, για την πρωτότυπη και βαθύτατη σκέψη του Παρμενίδη. Γράφει ο Συμπλίκιος³ : δηλοῖ δὲ ὁ Πλάτων θαυμάζων οὕτως τὸν Παρμενίδην, ὃν διελέγγειν δοκεῖ, καὶ βαθέος κολυμβητοῦ δεῖσθαι λέγων τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. Καὶ ο Χαϊντέγκερ⁴ (p. 96, σ. 130): "Ὅ,τι απομένει στην κατοχή μας από το διδακτικό ποίημα του Παρμενίδη περιέχεται σε ένα φυλλάδιο, αλλά αυτό το φυλλάδιο θα μπορούσε κάλλιστα να αντικαταστήσει ολόκληρες βιβλιοθήκες από υποτιθέμενα απαραίτητα φιλοσοφικά έργα". Άλλοι, γράφουν οι Kirk-Raven⁵ (p. 241, σ. 248), συγκρίνουν την μέθοδο της σκέψης του Παρμενίδη και τις επιδράσεις της με εκείνες του Καρτεσιανού cogito⁶. Πριν πει κάποιος ότι αυτό αποτελεί υπερβολή, θα έπρεπε να αναλογιστεί πως ο Παρμενίδης επανέφερε τον κόσμο στα δυο του πόδια μετά τη σοβαρή πτώση του, όταν ο Ηράκλειτος, με βίαη και μη αναμενόμενη κίνηση τράβηξε το ιδεολογικό χαλί πάνω στο οποίο ο Ξενοφάνειος κόσμος (αφημένος ήρεμα στα χέρια ενός θεού που οὐλὸς ὄρᾶ, οὐλὸς δὲ νοεῖ, οὐλὸς δὲ τ' ἀκούει) πατούσε. Τίποτα δεν είναι σταθερό, λέει ο Ηράκλειτος, ο κόσμος είναι συνεχώς μεταβαλλόμενος, βρίσκεται σε διαρκή εσωτερικό πόλεμο και διαρκή ροή. Ο Παρμενίδης αναλαμβάνει να αποκαταστήσει την ισορροπία. Το "ον" υπάρ-

³ Συμπλ. Φυσ. 36.31

⁴ Heidegger, M. *An Introduction to Metaphysics*, Yale University Press 1959 (Ελλην. Μετάφρ. Χρ. Μαλεβίτση, Δωδώνη, 1973)

⁵ Kirk, G.S. Raven, J.E. and Schofield, M. *The Presocratic Philosophers*, Cambridge Second Edition 1983, (Ελλην. Μετάφρ. Δημοσθ. Κούρτοβικ ΜΙΕΤ, 1988)

⁶ ό.π. p. 241

χει (...ergo sum), είναι αγέννητο, αναλλοίωτο, αιώνιο, και μαζί του το Είναι, η αλήθεια, ο κόσμος. Οι αισθήσεις είναι πράγματι απατηλές, όχι όμως γιατί δείχνουν μια σταθερή πραγματικότητα, όπως έλεγε ο Ηράκλειτος, αλλά αντιθέτως γιατί δείχνουν μια μεταβαλλόμενη πραγματικότητα. (Ο πανέξυπνος Πλάτων, αφού πρώτα ειρωνευτεί το "πάντα ρει" του Ηράκλειτου (*πάντα ὥσπερ κέραμα ῥεῖ*⁷), και αφού μετά μεμφθεί τον Παρμενίδη και τους Ελεάτες ως "ακίνητοῦντες τον κόσμο" (*οἱ τοῦ ὄλου στασιῶται*⁸), οικειοποιείται τις απόψεις και των δυο: τη ροή του Ηράκλειτου αλλά μόνο για τον φαινόμενο κόσμο, και την αιώνια σταθερότητα του Παρμενίδη για τον κόσμο των Ιδεών). Οι δύο αυτές απόψεις, της μεταβολής και του αμετάβλητου, εξακολουθούν έκτοτε να βασανίζουν την σκέψη μας, μέχρι και σήμερα (σχετικότητα, στοιχειώδη σωματία - σωματίο/κύμα, κβαντισμός κ.λπ.) γι' αυτό και τα λίγα σωζόμενα λόγια του Ηράκλειτου και του Παρμενίδη εξακολουθούν να βρίσκονται πάντοτε στο κέντρο κάθε φιλοσοφικού στοχασμού.

Από τεχνική άποψη, τα κείμενα των πρώτων προσωκρατικών, συγκρινόμενα με εκείνα των φιλοσόφων της κλασικής περιόδου, παρουσιάζουν δύο έντονες διαφορές. Πρώτα την βραχυλογία. Όταν τα πρώτα βιβλία που ανατρέπουν εκ βάθρων κατεστημένες αντιλήψεις, μυθικές και θεολογικές, σχετικά με την δημιουργία και λειτουργία του κόσμου, εκθρονίζοντας θεούς και πνευματικούς ταγούς όπως τον Όμηρο και τον Ησίοδο, θα όφειλαν να είναι αναλυτικά και λεπτομερή, όχι μόνο για να πείσουν αλλά και για να αμυνθούν. Εντούτοις ο λόγος τους είναι βραχύς, αφοριστικός, επιγραμματικός, πολλές φορές χρησμικός. Μοιάζουν περισσότερο με σημειώσεις για μελλοντική ανάπτυξη, ή υπομνήσεις προς αναγνώστες με τους οποίους έχουν προηγουμένως συζητήσει διεξοδικά τα θέματα που θίγουν, παρά για πλήρη συγγράμματα. Όταν ο Πλάτων γράφει έναν ολόκληρο διάλογο, τον Τίμαιο, για

⁷ Κρατ. 440c

⁸ Θεαίτ. 181a αλλά και Σοφ. 249d, όπου "τὸ πᾶν ἔστηκός"

να εκθέσει τις απόψεις του για τη δημιουργία τη σύσταση και τη λειτουργία του κόσμου, ο Ηράκλειτος γράφει ουσιαστικά μία φράση : *κόσμον τόνδε τόν αὐτόν ἀπάντων, οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν , ἀλλ' ἦν αἰεὶ καὶ ἔσαν καὶ ἔστα πῦρ αἰεὶζῶον, ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρα*⁹. Και φαίνεται πως αρκείται σ' αυτή.

Δεύτερο χαρακτηριστικό είναι οι νοητικές απαιτήσεις. Μια πιθανή εξήγηση της βραχυλογίας των προσωκρατικών κειμένων θα ήταν ότι οι συγγραφείς τους είχαν την εντύπωση ότι απευθύνονταν σε αναγνώστες υψηλού βαθμού νοημοσύνης και συνεπώς δεν υπήρχε κανείς λόγος να αναλωθούν σε αναλύσεις ή λεπτομερειακές περιγραφές. Επί παραδείγματι, όταν ο Παρμενίδης, μετά την αρχική του δήλωση ότι το "ον" υπάρχει ενώ δεν υπάρχει το "μη ον", καταλήγει, εν είδει λήμματος, στο ότι το "ον" είναι αγέννητο και αιώνιο, απαιτεί από τον αναγνώστη να συμπληρώσει αυτός την σχετική απόδειξη, δηλαδή να σκεφτεί ότι το "ον" πριν γεννηθεί θα έπρεπε να ήταν "μη ον", πράγμα άτοπο, αφού δεχθήκαμε πως "μη ον" δεν υπάρχει. Και τίθεται το ερώτημα, ήταν πράγματι οι αναγνώστες των προσωκρατικών ευφυέστεροι των μαθητών της Ακαδημίας, ή του Λυκείου; Νομίζω πως δεν ήταν, αλλά και ακόμη περισσότερο νομίζω πως δεν υπήρχαν διόλου αναγνώστες των πρώτων προσωκρατικών. Πιστεύω πως αυτοί έγραφαν απευθυνόμενοι σε κάποιον ιδανικό αναγνώστη με τις δικές τους ικανότητες. Γι' αυτό και ο βραχυλογικός χαρακτήρας των κειμένων. Για να μην πω πως δεν έγραφαν για κανένα αναγνώστη, παρά μόνο για τον εαυτό τους, για να τακτοποιήσουν τη σκέψη τους και τη θέση τους μέσα στον κόσμο. Το παράδειγμα του Ηράκλειτου είναι χαρακτηριστικό: Μόλις τελείωσε το βιβλίο του το κατέθεσε στον ναό της Αρτέμιδας. Χωρίς να μπορεί να διανοηθεί ότι θα υπάρξει στο μέλλον κάποιος Ευριπίδης να το ανασύρει, κάποιος Πλάτων, κάποιος Αριστοτέλης, και εν συνεχεία μια ολόκληρη ανθρωπότητα, να το διαβάσει και να το σχολιάσει. Ούτε να το διανοηθεί μπορούσε αλλά και ούτε και το είχε ανάγκη. Ήξερε πως ήταν και θα παρέμενε μόνος.

⁹ DK 30

Τα πνευματικά παραισθησιογόνα "Ακαδημία", "Λύκειο", Πανεπιστήμια, Σχολές (Φρανκφούρτειες ή άλλες), Διδασκαλίες και τα άλλα παραμυθητικά παρόμοια δεν είχαν ακόμη εφευρεθεί.

Διαβάζοντας τους προσωκρατικούς αναρωτιέσαι συχνά, πώς άραγε θα ήταν σήμερα ο κόσμος αν αυτοί οι τέσσερις πέντε άνθρωποι δεν είχαν υπάρξει. Η ερώτηση μοιάζει βέβαια αφελής, γιατί απ' τη στιγμή που αρτιώθηκε ο ανθρώπινος εγκέφαλος θα εξαντλούσε φυσικά τις δυνατότητές του. Όλα θα ανακαλύπτονταν και όλα θα εφευρίσκονταν. Ναι. Όμως κάθε πόσους αιώνες γεννιέται ένας Πλάτων κι ένας Αριστοτέλης (και, παρακαλώ, μη σπεύσει να απαντήσει κάποιος πριν ξεφυλλίσει, έστω γρήγορα, τα βιβλία τους). Πέρασαν ήδη είκοσι τέσσερις περίπου αιώνες και δεν φάνηκαν δεύτεροι. Πώς λοιπόν θα ήταν ο κόσμος σήμερα χωρίς Ηράκλειτο και Παρμενίδη, δηλαδή χωρίς τον τόπο πάνω στον οποίο να σταθούν ένας Πλάτων κι ένας Αριστοτέλης και *κινάσουν τάν γαν*.

Σκοπός του παρόντος είναι η λογοτεχνική απόδοση των αποσπασμάτων, η απολύτως όμως συνεπής προς το πνεύμα αλλά και το γράμμα του κειμένου, και όχι η συμβολή στην φιλολογική μελέτη του, που συνεχίζεται αιώνες τώρα. Γι' αυτό και δίνονται οι ελάχιστες, απολύτως αναγκαίες, Σημειώσεις. Ο αναγνώστης που ενδιαφέρεται για τις, κατά καιρούς, προτεινόμενες φιλολογικές εκδοχές και φιλοσοφικές αναλύσεις θα πρέπει να καταφύγει στην απέραντη σχετική βιβλιογραφία.

Το κείμενο (όπως δίνεται από τους H.Diels και W.Kranz στο *Die Fragmente der Vorsokratiker*, Berlin 1985, με μόνο τρεις αλλαγές στα I.3 VIII.57 XVI.1, όπου και ακολουθώ τη γραφή των G.S.Kirk, J.E.Raven, M.Schofield στο *The Presocratic Philosophers*, Second Edition, Cambridge University Press 1983) τυπώνεται σε πολυτονικό, όπως εμείς οι μεγαλύτεροι συνηθίσαμε να το διαβάζουμε μια ολόκληρη ζωή.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ἵπποι ταί με φέρουσιν, ὅσον τ' ἐπὶ θυμὸς ἰκάνοι,
πέμπον, ἐπεὶ μ' ἐς ὁδὸν βῆσαν πολύφημον ἄγουσαι
δαίμονος¹, ἣ κατὰ πάντ' ἄστη φέρει εἰδότα φῶτα·
τῆ φερόμην· τῆ γάρ με πολύφραστοι φέρον ἵπποι
5 ἄρμα τιταίνουσαι κοῦραι δ' ὁδὸν ἠγεμόνευον.
ἄξων δ' ἐν χνοίησιν ἴει σύριγγος αὐτὴν
αἰθόμενος (δοιοῖς γὰρ ἐπείγετο δινωτοῖσιν
κύκλοις ἀμφοτέρωθεν), ὅτε σπερχοῖατο πέμπειν
Ἥλιάδες κοῦραι, προλιποῦσαι δώματα Νυκτός,
10 εἰς φάος, ὠσάμεναι κράτων ἄπο χερσὶ καλύπτρας,
ἔνθα πύλαι Νυκτός τε καὶ Ἥματος εἰσι κελεύθων,
καὶ σφας ὑπέρθυρον ἀμφὶς ἔχει καὶ λάινος οὐδός·
αὐταὶ δ' αἰθήριαι πληνται μεγάλοισι θυρέτροις·
τῶν δέ Δίκη πολύποινος ἔχει κληῖδας ἀμοιβοῦς
15 τὴν δὴ παρφάμεναι κοῦραι μαλακοῖσι λόγοισιν
πεῖσαν ἐπιφραδέως, ἄς σφιν βαλανωτὸν ὀχῆα
ἀπτερέως ὤσειε πυλέων ἄπο· ταὶ δὲ θυρέτρων
χάσμι' ἀχανές ποίησαν ἀναπτάμεναι πολυχάλκους
ἄξονας ἐν σύριγγιν ἀμοιβαδὸν εἰλίξασαι
20 γόμοις καὶ περόνησιν ἀρηρότε· τῆ ῥα δι' αὐτέων
ἰθὺς ἔχον κοῦραι κατ' ἀμαξιτὸν ἄρμα καὶ ἵππους.

¹ DK δαίμονες

Οι φορβάδες που με πηγαίνουν μέχρι εκεί που φτάνει ο πόθος μου
επιτάχυναν, και μ' έφεραν στον φημισμένο δρόμο
του δαίμονα, που από τις πόλεις εξυψώνει όσους γνωρίζουν.
Εκεί οδηγήθηκα. Εκεί οι συνετές φορβάδες μ' έφεραν
5 τεντώνοντας απ' την ταχύτητα το άρμα. Μπροστά μας κόρες
προπορεύονταν.
Κι ο άξονας μες στα βραχιόλια, πυρωμένος, έτριξε
-σφιγμένος κι απ' τις δυο μεριές από τους τονρευτούς τροχούς-
καθώς οι κόρες του Ηλιου έσπευδαν,
εγκαταλείποντας τα δώματα της Νύχτας προς το φως
10 σπρώχνοντας με το χέρι πίσω απ' το κεφάλι το πέπλο τους.
Εκεί είναι οι πύλες των οδών της νύχτας και της μέρας,
έχοντας πάνω τους υπέρθυρο και κάτω τους κατώφλι πέτρινο·
ψηλά στον αέρα, σφραγισμένες με μεγάλες θύρες
και σύρτες απανωτούς, που εποπτεύει η τιμωρός Δικαιοσύνη.
15 Αυτήν, μιλώντας με περίσκεψη και λόγια απατηλά
την παρέσυραν, ωθώντας τον σύρτη τον βαλανωτό
τις πύλες να ελευθερώσει. Κι έτσι, καθώς οι ολόχαλκοι άξονες
γύριζαν στα βραχιόλια, τα πιασμένα με σφήνες και καρφιά,
οι πύλες άνοιγαν στο χάσμα το αχανές.
20 Ευθύς, μέσα απ' τις πύλες, στο δρόμο τον αμαξιτό,
πέρασαν κόρες και φορβάδες και άρμα.

καί με θεὰ πρόφρων ὑπεδέξατο χεῖρα δὲ χειρὶ
δεξιτερὴν ἔλεν, ὧδε δ' ἔπος φάτο καί με προσηύδα·
ὦ κοῦρ' ἀθανάτοισι συνάωρος ἠνιόχοισιν,
25 ἵπποις ταῖ σε φέρουσιν ἰκάνων ἡμέτερον δῶ,
χαῖρ' ἐπεὶ οὔτι σε μοῖρα κακὴ προὔπεμπε νέεσθαι
τήνδ' ὁδόν (ἦ γάρ ἀπ' ἀνθρώπων ἔκτος πάτου ἐστίν),
ἀλλὰ θέμις τε δίκη τε. χρεὼ δὲ σε πάντα πυθέσθαι
ἡμὲν Ἀληθείης εὐκυκλέος ἀτρεμῆς ἦτορ
30 ἠδὲ βροτῶν δόξας ταῖς οὐκ ἔνι πίστις ἀληθῆς.
ἀλλ' ἔμπης καὶ ταῦτα μαθήσεται, ὡς τὰ δοκοῦντα
χρῆν δοκίμως εἶναι διὰ παντός πάντα περῶντα.

II

εἰ δ' ἄγ' ἐγὼν ἐρέω, κόμισαι δὲ σὺ μῦθον ἀκούσας,
αἴπερ ὁδοὶ μοῦναι διζήσιος εἰσι νοῆσαι·
ἦ μὲν ὅπως ἔστιν τε καὶ ὡς οὐκ ἔστι μὴ εἶναι,
Πειθοῦς ἔστι κέλευθος (Ἀληθείη γὰρ ὀπηδεῖ),
5 ἦ δ' ὡς οὐκ ἔστιν τε καὶ ὡς χρεῶν ἔστι μὴ εἶναι,
τὴν δὴ τοι φράζω παναπευθέα ἔμμεν ἀταρπόν·
οὔτε γὰρ ἄν γνοίης τό γε μὴ ἔον (οὐ γὰρ ἀνυστόν)
οὔτε φράσαις.

Και ἡ θεὰ με υποδέχτηκε θερμά, πήρε στο χέρι της το χέρι μου
το δεξί, και με αυτά τα λόγια με προσφώνησε:
«Νέε, που συνοδεύεσαι ἀπὸ ἀθάνατους ἠνιόχους
25 και που οι φορβάδες σ' ἔφεραν ἐδῶ στο δῶμα μου,
σε χαιρετώ. Δεν σ' ἔστειλε μοῖρα κακὴ σ' αὐτό τον δρόμο
που ἀπὸ τους ἀνθρώπους εἶναι ἀπάτητος, ἀλλὰ το ὀρθό
και το δίκαιο. Χρειάζεται ὅλα να τα μάθεις,
και τον πυρήνα τον ἡρεμο της ολοστρόγγυλης
30 ἀλήθειας και τις ἀνάξιες πίστες δοξασίες των θνητῶν.
Αλλά και τούτο ἀκόμη: περνώντας μέσα ἀπ' ὅλα να ἐλέγχεις
πῶς πρέπει να εἶναι αὐτά που θεωροῦνται ὅτι ἔτσι εἶναι.

II

Λοιπὸν, θα σου ἀνακοινώσω τώρα -κι ἐσὺ μετᾶφερε ὅσα θ'
ἀκούσεις-
ποιοι εἶναι οἱ μόνοι νοητοὶ δρόμοι της ἐρευνας.
Ο ἕνας, το ὅτι *εἶναι* και ὅτι δεν ὑπάρχει *μη εἶναι*,
ἀποτελεῖ τον δρόμο της Πειθοῦς -γιατί ἡ Αλήθεια την ἀκολουθεῖ-,
5 ο ἄλλος, πως δεν *εἶναι* και ὅτι ὀφείλε *μη εἶναι*,
αὐτός, σου λέω, ο δρόμος εἶναι μονοπάτι ἀγνωσίας,
γιατί οὔτε να γνωρίσεις μπορεῖς το *μη ὄν* -κάτι ἀνεφικτο-,
οὔτε να το ἐκφράσεις.

III

...τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστίν τε καὶ εἶναι.

IV

λεῦσσε δ' ὅμως ἀπεόντα νόω παρεόντα βεβαίως·
οὐ γὰρ ἀποτμήξει τὸ ἐὸν τοῦ ἐόντος ἔχεσθαι
οὔτε σκιδνάμενον πάντη πάντως κατὰ κόσμον
οὔτε συνιστάμενον.

V

ξυνόν δέ μοί ἐστιν,
ὀππόθεν ἄρξωμαι· τόθι γὰρ πάλιν ἴζομαι αὖθις.

VI

5 χρὴ τὸ λέγειν τε νοεῖν τ' ἐὸν ἔμμεναι· ἔστι γὰρ εἶναι,
μηδὲν δ' οὐκ ἔστιν τὰ σ' ἐγὼ φράζεσθαι ἄνωγα.
πρώτης γὰρ σ' ἀφ' ὁδοῦ ταύτης διζήσιος <εἴργω>
αὐτὰρ ἔπειτ' ἀπὸ τῆς, ἣν δὴ βροτοὶ εἰδότες οὐδὲν
πλάττονται, δίκρανοι· ἀμηχανίη γὰρ ἐν αὐτῶν
στήθεσιν ἰθύνει πλακτὸν νόον· οἱ δὲ φοροῦνται

III

...γιατί εκείνο που μπορεί να νοηθεί συγχρόνως είναι

IV

Πρόσεξε όμως, αν και απόντα παρόντα είναι, βέβαια, στον νου
γιατί δεν αποκόπτεται η συνέχεια του ὄντος με το *ον*
οὔτε όταν με τάξη διασκορπίζεται οπουδήποτε και οπωσδήποτε
οὔτε όταν συγκεντρώνεται.

V

για μένα είναι αδιάφορο το από πού θ' αρχίσω· αφού σ' αυτό θα
καταλήξω πάλι.

VI

Πρέπει, αναγκαία, αυτό που λέγεται και που νοείται *ον* να *είναι*
Γιατί το *είναι* υπάρχει, αλλά όμως δεν υπάρχει το μηδέν·
ετούτο σε καλῶ να αναλογιστεῖς. Από αυτόν τον πρώτο δρόμο
έρευνας
σε <αποτρέπω>, αλλά και από τον άλλον στον οποίο οι ανήξεροι
5 άνθρωποι περιπλανώνται, δίγνωμοι· γιατί στα στήθια τους η
αμηχανία κατέχει
την πλανημένη σκέψη τους κι ὅλοι τους παραδέρνουν.

κωφοὶ ὁμῶς τυφλοὶ τε, τεθηπότες, ἄκριτα φύλα,
οἷς τὸ πέλειν τε καὶ οὐκ εἶναι ταῦτόν νενόμισται
κοῦ ταῦτόν, πάντων δὲ παλίντροπός ἐστι κέλευθος.

VII

οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο δαμῆ εἶναι μὴ ἐόντα·
ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα
μηδέ σ' ἔθος πολύπειρον ὁδὸν κατὰ τήνδε βιάσθω,
νωμᾶν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἠχήεσσαν ἀκουήν
καὶ γλωῶσσαν, κρῖναι δὲ λόγῳ πολύδηριν ἔλεγχον
ἐξ ἐμέθεν ῥηθέντα.

VIII

μόνος δ' ἔτι μῦθος ὁδοῖο
λείπεται ὡς ἔστιν· ταύτη δ' ἐπὶ σήματ' ἔασι
πολλὰ μάλ', ὡς ἀγέννητον ἐὸν καὶ ἀνώλεθρον ἐστιν
ἔστι γὰρ οὐλομελές τε καὶ ἀτρεμές ἡδ' ἀτέλεστον·
5 οὐδέ ποτ' ἦν οὐδ' ἔσται ἐπεὶ νῦν ἔστιν ὁμοῦ πᾶν,
ἔν, συνεχές· τίνα γὰρ γένναν διζήσεαι αὐτοῦ;
πῆ πόθεν ἀύξηθέν; οὐδ' ἐκ μὴ ἐόντος ἐάσω
φάσθαι σ' οὐδὲ νοεῖν· οὐ γὰρ φατὸν οὐδὲ νοητόν
ἔστιν ὅπως οὐκ ἔστι. τί δ' ἂν μιν καὶ χρέος ἄρσεν

Κουφοί, τυφλοί και ἐκπληκτοί, ἀκριτα στίφη που νομίζουν
ὅτι το εἶναι και το μη εἶναι ταυτίζονται και δεν ταυτίζονται
και ὄλοι τους ακολουθοῦν τροχιά παλίνδρομη.

VII

Γιατί ουδέποτε θ' αποδειχθεί ὅτι υπάρχουν τα μη ὄντα·
ἀλλὰ ἐσύ απομάκρυνε την σκέψη σου ἀπὸ τον δρόμο αὐτό της
ἔρευνας
οὔτε η συνήθεια, ἀπ' την μεγάλη πείρα σου, να σε ωθήσει σ' αὐτόν
αφήνοντας το βλέμμα και την ακοή σου να περιφέρονται ἀσκοπα
5 την γλώσσα σου να θορυβεῖ, ἀλλά κρίνε λογικά την πολυμέτωπη
κριτική
που ἀνέπτυξα.

VIII

δρόμος μοναδικός που απομένει
να συζητήσουμε: ὅτι εἶναι. Σ' αὐτόν υπάρχουν σήματα
πολλά ὅτι το ὄν εἶναι ἀγέννητο και ἀνώλεθρο
ἀκέραιο και ἀτάρακτο, αἰώνιο και ἀτελεύτητο.
5 Οὔτε ἦταν, οὔτε θα γίνει, ἐπειδὴ υπάρχει τώρα, ὄλο μαζί
ένα, συνεχές. Γιατί τι εἶδους γέννηση να του αποδώσεις,
πὼς και ἀπὸ πού ἀναπτύχθηκε; Δεν θα σου επιτρέψω να σκεφτεῖς
ἢ και να πεις, ἐκ του μη ὄντος. Γιατί οὔτε να λεχθεῖ οὔτε να νοηθεῖ
εἶναι δυνατόν
το ὅτι δεν εἶναι. Τι τάχα το υποχρέωσε,

- 10 ὕστερον ἢ πρόσθεν, τοῦ μηδενός ἀρξάμενον, φῶν;
οὕτως ἢ πάμπαν πελέναι χρεῶν ἔστιν ἢ οὐχί.
οὐδέ ποτ' ἐκ μὴ ἐόντος ἐφήσει πίστιος ἰσχύς
γίγνεσθαι τι παρ' αὐτό τοῦ εἵνεκεν οὔτε γενέσθαι
οὔτ' ὄλλυσθαι ἀνήκε Δίκη χαλάσασα πέδησιν,
15 ἀλλ' ἔχει· ἡ δὲ κρίσις περὶ τούτων ἐν τῷδ' ἔστιν·
ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν· κέκριται δ' οὖν, ὥσπερ ἀνάγκη,
τὴν μὲν εἶναι ἀνόητον ἀνώνυμον (οὐ γὰρ ἀληθῆς
ἔστιν ὁδός), τὴν δ' ὥστε πέλειν καὶ ἐτήτυμον εἶναι.
πῶς δ' ἂν ἔπειτ' ἀπόλοιτο ἐόν; πῶς δ' ἂν κε γένοιτο;
20 εἰ γὰρ ἔγεντ', οὐκ ἔστ(ι) οὐδ' εἴ ποτε μέλλει ἔσεσθαι.
τὰς γένεσις μὲν ἀπέσβεσται καὶ ἄπυστος ὄλεθρος.

οὐδὲ διαιρετόν ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν ἐστιν ὁμοῖον·
οὐδέ τι τῇ μᾶλλον, τό κεν εἴργοι μιν συνέχεσθαι,
οὐδέ τι χειρότερον, πᾶν δ' ἔμπλεον ἐστιν ἐόντος.

- 25 τῷ ξυνεχῆς πᾶν ἐστιν· ἐὸν γὰρ ἐόντι πελάζει.

αὐτὰρ ἀκίνητον μεγάλων ἐν πείρασι δεσμῶν
ἔστιν ἀναρχον ἄπαστον, ἐπεὶ γένεσις καὶ ὄλεθρος
τῆλε μάλ' ἐπλάχθησαν, ἀπῶσε δὲ πίστις ἀληθῆς.
ταῦτόν τ' ἐν ταῦτῳ τε μένον καθ' ἑαυτό τε κεῖται

- 10 οὔτε νωρίτερα οὔτε αργότερα, ν' αναπτυχθεῖ, αρχίζοντας απ' το μηδέν;
Ἔτσι, ἢ πρέπει πλήρες να ἐγινε, ἢ καθόλου.
Ποτέ ἡ δύναμη τῆς γνώσης δεν θ' ἀφήσει, απ' το *μη ον*
κάτι να δημιουργηθεῖ δίπλα σ' αὐτό. Γι' αὐτό καὶ ἡ Δικαιοσύνη
δεν ἐπέτρεψε
οὔτε να γεννηθεῖ οὔτε ν' αφανιστεῖ -αφήνοντας να χαλαρώσουν τα
ηνία-
15 ἀλλά το συγκρατεῖ. Καὶ ἡ ἀπόφασή μας ἐξαρτάται ἀπὸ τοῦτο:
εἶναι ἢ δεν εἶναι; Κρίθηκε ὁμως ἀναγκαῖο
τον ἕνα δρόμο να ἀφήσουμε, που εἶναι ἀνώνυμος καὶ ἀ-νόητος
-γιατί δεν εἶναι ἀληθινός-, ἐνῶ ὁ ἄλλος εἶναι ἀληθινός καὶ ὑπάρχει.
Πῶς θα μπορούσε ἐπειτα το *ον* να αφανιστεῖ; καὶ πῶς θα
ἐδημιουργεῖτο;
20 Γιατί δεν εἶναι ἀν ἐγινε, ἢ ἀν πρόκειται να γίνεῖ.
Ἔτσι, ἐσβῆσε ἡ γένεση καὶ οὔτε λόγος για αφανισμό.
Οὔτε εἶναι διαιρετό γιατί εἶναι ομοιόμορφο.
Οὔτε ὑπάρχει κάπου περισσότερο, που θα ἐμπόδιζε τὴν συνοχή
του,
οὔτε κάπου λιγότερο, ἀλλά εἶναι ὅλο πλήρες ἀπὸ *ον*.
25 Γι' αὐτό καὶ ὅλο εἶναι συνεχές. Γιατί το *ον* πλησιάζει καὶ ἐφάπτεται
στο *ον*.

Ἀλλά ἀκίνητο, δεμένο ἰσχυρά στα πέρατα,
ὑπάρχει, δίχως τέλος καὶ ἀρχή, γιατί ἡ γένεση καὶ ὁ αφανισμός
ἐκδιώχθηκαν μακριά, τ' ἀπόθησε ἡ πίστις ἡ ἀληθινή.
Το ἴδιο μένοντας, στο ἴδιο μέρος, στον εαυτό του κεῖται

30 χούτως ἔμπεδον αὐθι μένει· κρατερὴ γὰρ Ἀνάγκη
πείρατος ἐν δεσμοῖσιν ἔχει, τό μιν ἀμφὶς ἔέργει,
οὐνεκεν οὐκ ἀτελεύτητον ταὸ ἐὼν θέμις εἶναι·
ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές· μὴ ἐὼν δ' ἄν παντός ἐδεῖτο.

ταὐτὸν δ' ἔστι νοεῖν τε καὶ οὐνεκεν ἔστι νόημα.

35 οὐ γὰρ ἄνευ τοῦ ἐόντος ἐν ᾧ πεφατισμένον ἐστίν,
εὐρήσεις τὸ νοεῖν· οὐδὲν γὰρ <ἦ> ἔστιν ἢ ἔσται
ἄλλο πάρεξ τοῦ ἐόντος ἐπεὶ τό γε Μοῖρ' ἐπέδησεν
οὐλον ἀκίνητον τ' ἔμμεναι· τῷ πάντ' ὄνομ(α) ἔσται,
ὅσσα βροτοὶ κατέθεντο πεποιθότες εἶναι ἀληθῆ,
40 γίγνεσθαι τε καὶ ὄλλυσθαι, εἶναι τε καὶ οὐχί,
καὶ τόπον ἀλλάσσειν διὰ τε χροῶ φανὸν ἀμείβειν.

αὐτὰρ ἐπεὶ πεῖρας πύματον, τετελεσμένον ἐστὶ
πάντοθεν, εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ
μεσσόθεν ἰσοπαλὲς πάντη· τὸ γὰρ οὔτε τι μείζον

45 οὔτε τι βαιότερον πελέναι χρεόν ἐστὶ τῆ ἢ τῆ
οὔτε γὰρ οὐκ ἐὼν ἔστι, τό κεν παύοι μιν ἰκνεῖσθαι
εἰς ὁμὸν οὔτ' ἐὼν ἔστιν ὅπως εἶη κεν ἐόντος
τῆ μᾶλλον τῆ δ' ἦσσαν, ἐπεὶ πᾶν ἐστὶν ἄσυλον·
οἷ γὰρ πάντοθεν ἴσον, ὁμῶς ἐν πείρασι κύρει.

50 ἐν τῷ σοι παύω πιστὸν λόγον ἠδὲ νόημα
ἀμφὶς ἀληθείης· δόξας δ' ἀπὸ τοῦδε βροτείας
μάνθανε κόσμον ἐμῶν ἐπέων ἀπατηλὸν ἀκούων

30 κι έτσι σταθερό θα παραμένει. Γιατί η παντοδύναμη Ανάγκη
το κρατάει δέσμιο, στα όρια μέσα που το περικλείουν.
Δεν είναι, άρα, θεμιτό να θεωρεΐται ατελές το ον
τίποτα δεν του λείπει -αλλιώς όλα θα του έλειπαν.

Το ίδιο είναι το νοεΐν κι εκείνο για το οποίο υπάρχει νόημα.

35 Γιατί χωρίς το ον, μέσα στο οποίο λέγεται
δεν θά βρεις το νοεΐν. Ούτε ήταν ἢ εΐναι ἢ θα εΐναι
άλλο εκτός από το ον, αφού η Μοΐρα το δέσμευσε
να μένει ενιαίο και ακίνητο. Γι' αυτό όλα όσα θεσπίζουν
οι θνητοί νομίζοντάς τα αληθινά, ονόματα είναι:
40 πως τάχα δημιουργεΐται και αφανΐζεται, ότι εΐναι και δεν εΐναι
ότι αλλάζει την θέση του και το λαμπρό του χρώμα.

Αλλά αφού έχει έσχατο όριο είναι πεπερασμένο από παντού,
όμοιο με όγκο σφαΐρας ολοστρόγγυλης που εκτεΐνεται
απ' το κέντρο προς τα έξω ισοδύναμη. Γιατί, υποχρεωτικά,

45 ούτε λιγότερο ούτε περισσότερο μπορεί να βρίσκεται εδώ ἢ εκεί.
Και ούτε είναι μη ον, ώστε να εμποδΐζεται να ενωθεί
με το όμοΐό του, ούτε εΐναι ον λιγότερο εδώ
και περισσότερο εκεί, επειδή εΐναι ολόκληρο ακέραιο·
από παντού ίσο, λοιπόν, εκτεΐνεται ομοΐομορφα στα πέρατά του.

50 Κλείνω εδώ τα άξια πίστης λόγια και τις σκέψεις μου
για την αλήθεια. Από εδώ και πέρα των θνητών
τις δοξασΐες μάθε, ακούγοντας την πλανερή διάταξη των λόγων
μου.

μορφὰς γὰρ κατέθεντο δύο γνώμας ὀνομάζουσιν·
τῶν μίαν οὐ χρεῶν ἔστιν -ἐν ᾧ πεπλανημένοι εἰσίν-
55 τὰντία δ' ἐκρίναντο δέμας καὶ σήματ' ἔθεντο
χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων, τῇ μὲν φλογὸς αἰθέριον πῦρ,
ἥπιον ὄν, μέγ' ἔλαφρόν² ἔωυτῶ πάντοσε τῶυτόν,
τῶ δ' ἑτέρω μὴ τῶυτόν· ἀτὰρ κάκεῖνο κατ' αὐτό
τὰντία νύκτ' ἀδαῖ πυκινὸν δέμας ἐμβριθές τε.
60 τόν σοι ἐγὼ διάκοσμον εἰοικότα πάντα φατίζω,
ὥς οὐ μὴ ποτέ τις σε βροτῶν γνώμη παρελάσσει.

IX

αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα φάος καὶ νύξ ὀνόμασται
καὶ τὰ κατὰ σφετέρας δυνάμεις ἐπὶ τοῖσι τε καὶ τοῖς,
πᾶν πλέον ἔστιν ὁμοῦ φάεος καὶ νυκτός ἀφάντου
ἴσων ἀμφοτέρων, ἐπεὶ οὐδετέρω μετὰ μηδέν.

X

εἴτῃ δ' αἰθερίαν τε φύσιν τὰ τ' ἐν αἰθέρι πάντα
σήματα καὶ καθαρᾶς εὐαγέος ἠελίοιο
λαμπάδος ἔργ' αἰδηλα καὶ ὀππόθεν ἐξεγένοντο,
ἔργα τε κύκλωπος πεύση περίφοιτα σελήνης

² DK μέγ' ἀραιὸν ἔλαφρόν

Καθιερώθηκε να ονομάζουν δύο μορφές
ἐνὼ τὴν μίαν δεν θα ἔπρεπε -ἐδῶ εἶναι που πλανώνται-,
55 καὶ τις θεώρησαν ἀντίθετης δομῆς, τοὺς ἔβαλαν σημάδια
διαφορετικά ἀπὸ τὴν μίαν τὸ αἰθέριον πῦρ τῆς φλόγας,
ἥπιον πῦρ, ἀνάλαφρο, παντοῦ τὸ ἴδιο με τὸν εαυτό του,
ἀλλὰ ὄχι ἴδιο με τὸ ἄλλο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλο ἀντίθετο σ' αὐτό,
νύχτα ἀνεξιχνίαστη, δομῆ πυκνῆ, βαριά.
60 Ὅλη αὐτὴ τὴν διάταξη σου ἐκθέτω, ὅπως φαίνεται νὰ 'ναι,
ὥστε ποτέ, γνώμες θνητῶν να μὴ σε παρασύρουν.

IX

Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὅλα ὀνομάστηκαν νύχτα καὶ φῶς
καὶ ὅ,τι ἀντιστοιχεῖ στὶς δυνάμεις τοὺς, δόθηκε στο καθένα
εἶναι ὅλα γεμάτα φῶς καὶ νύχτα σκοτεινῆ,
που εἶναι ἴσα καὶ τὰ δυο, ἀφοῦ οὔτε στ' να οὔτε στ' ἄλλο τὸ μηδέν
μετέχει.

X

Ἀλλὰ καὶ τὴν φύση τοῦ αἰθέρα θα γνωρίσεις καὶ ὅλους τοὺς
αστερισμοὺς
μέσα σ' αὐτόν, καὶ τοῦ λαμπροῦ πυρσοῦ τοῦ ἡλίου
τὰ ολέθρια ἔργα καὶ ἀπὸ που προήλθαν·
ἀλλὰ καὶ τὶς πράξεις τὶς περιπλανώμενες τῆς στρογγυλόματης
σελήνης

5 καὶ φύσιν, εἰδήσεις δὲ καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχοντα
ἔνθεν ἔφυ τε καὶ ὥς μιν ἄγουσ(α) ἐπέδησεν Ἀνάγκη
πέιρατ' ἔχειν ἄστρον.

XI

πῶς γαῖα καὶ ἥλιος ἠδὲ σελήνη
αἰθήρ τε ξυνὸς γάλα τ' οὐράνιον καὶ Ὀλυμπος
ἔσχατος ἠδ' ἄστρον θερμὸν μένος ὠρμήθησαν
γίγνεσθαι.

XII

αἱ γὰρ στενότεραι πληντο πυρὸς ἀκρήτιοι,
αἱ δ' ἐπὶ ταῖς νυκτός, μετὰ δὲ φλογὸς ἴεται αἴσα·
ἐν δὲ μέσῳ τούτων δαίμων ἢ πάντα κυβερνᾷ·
πάντα γὰρ <ἦ> στυγεροῖο τόκου καὶ μίξιος ἄρχει
5 πέμπουσ' ἄρσενι θῆλυ μιγῆν τῶ τ' ἐναντίον αὐτίς
ἄρσεν θηλυτέρῳ.

XIII

πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων...

5 και την φύση της, αλλά και τον γύρω ουρανό,
από που γεννήθηκε, και πώς η Ανάγκη οδηγώντας τον, τον
δέσμευσε
τα πέρατα των άστρον να συγκρατεί.

XI

πώς γη, και ήλιος και σελήνη,
και ο κοινός σ' όλους αιθέρας, κι ο Γαλαξίας, κι ο Όλυμπος
ο έσχατος και η θερμή των άστρον δύναμη, ορμητικά
γεννήθηκαν

XII

Οι στενότεροι δακτύλιοι γεμάτοι αμιγή φωτιά
και οι επόμενοι γεμάτοι νύχτα με λίγες φλόγες ν' αναπηδούν.
Κι ανάμεσα σε όλα η θεότητα που κυβερνά τα πάντα
γιατί αρχηγεύει στην μίξη και την τρομερή γέννα
5 στέλνοντας το θηλυκό να ζευγαρώσει με τ' αρσενικό
και αντίστροφα, το αρσενικό με το θηλυκό.

XIII

πρώτιστο όλων των θεών τον Έρωτα επινόησε...

XIV

νυκτιφοᾶς περὶ γαῖαν ἀλώμενον ἀλλότριον φῶς

XV

αἰεὶ παπταίνουσα πρὸς ἀγᾶς ἡελίοιο.

XVI

ὥς γὰρ ἕκαστο³ ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυπλάγκτων,
τὰς νόος ἀνθρώποισι παρίσταται· τὸ γὰρ αὐτὸ
ἔστιν ὅπερ φρονέει μελέων φύσις ἀνθρώποισιν
καὶ πᾶσιν καὶ παντί· τὸ γὰρ πλεον ἔστι νόημα.

XVII

δεξιτεροῖσιν μὲν κούρους λαιοῖσι δὲ κούρας...

XIX

οὔτω τοι κατὰ δόξαν ἔφου τάδε καὶ νυν ἔασι
καὶ μετέπειτ' ἀπὸ τοῦδε τελευτήσουσι τραφέντα·
τοῖς δ' ὄνομ' ἀνθρώποι κατέθεντ' ἐπίσημον ἑκάστω.

XIV

νυκτολαμπές, περιπλανώμενο γύρω ἀπ' τὴν γῆ, ἀλλότριον φῶς...

XV

πάντοτε ατενίζοντας τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου...

XVI

Ὅπως εἶναι, κάθε φορά, ἡ ἀναλογία μίξεως τῶν πολυπλάνητων
μελῶν
ἀνάλογα βρίσκεται καὶ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου· γιατί το ἴδιο εἶναι
αὐτό που στους ἀνθρώπους σκέφτεται: ἡ φύση τῶν μελῶν τους
καὶ στον καθένα καὶ σε ὅλους· το ἐπιπρόσθετο εἶναι ἡ σκέψη.

XVII

δεξιά τ' ἀγόρια, τα κορίτσια ἀριστερά...

XIX

Ἐτσι, κατὰ τὶς δοξασιές τῶν ἀνθρώπων ἐγίναν αὐτά καὶ εἶναι τώρα
καὶ ἀφοῦ ἀναπτυχθούν, θα πάψουν κάποτε νὰ υπάρχουν.
Οἱ ἀνθρώποι καθιέρωσαν ἕνα ὄνομα διακριτικό γιὰ το καθένα.

³ DK ἕκαστος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- I 29-30 Διαβάζω, παρακινούμενος (ή, παρασυρόμενος) από τους Diels και Burnet¹ (p.172): περὸντα δοκίμως διὰ παντός ὡς τὰ δοκοῦντα χρῆν εἶναι.
- II 6 παναπευθέα: Λέξη (παν-ἀπευθέα) που συναντάται μόνο στον Παρμενίδη.
- III Ερώτημα που περιμένει αναπάντητο: ποιο είναι το υποκείμενο της πρότασης; τὸ αὐτὸ ἢ τα δύο ἀπαρέμφατα; Στη δεύτερη περίπτωση η φράση μπορεί ν' αποδοθεί: «γιατί το "εἶναι" και το "νοεῖν" ταυτίζονται». Το "νοεῖν" ὅμως εἶναι διαδικασία ἐνῶ το "εἶναι" κατάσταση και η ἀπόλυτη ταύτισή τους φαίνεται να χωλαίνει. Ἄλλωστε, η ταύτιση ἐννοιῶν, ὅπου ὑπάρχει (6.8, 6.9, 8.29, 8.34), ἐκφράζεται με το ταῦτόν. Ἐντούτοις, πλήθος μελετητῶν την ἀποδέχονται (δες και την ἀνάλυση του Heidegger²). Περίπου χίλια ἐξακόσια χρόνια μετὰ, ὁ Ἄνσελμος διακηρύσσει ὡς πρωτότυπη την ἀποψη ὅτι το "νοεῖν" και "εἶναι" ταυτίζονται (βέβαια, οὔτε το ὄνομα Παρμενίδης δεν ἤξεραν στον καιρὸ του) και βασίζει πάνω της την ὄντολογικὴ ἀπόδειξη ὑπάρξεως Θεοῦ, στερώντας ἀπὸ τον Καντ (που και αὐτὸς δεν θα ἤξερε τον Παρμενίδη) πολλές νύχτες ὕπνου μέχρι να την καταρρίψει.
- II-III Ὁ πυρήνας της σκέψης του Παρμενίδη: Δεν ὑπάρχει τὸ τίποτα, οὔτε μπορεῖς να το διανοηθεῖς. Ἐκεῖνο που μπορεῖς να διανοηθεῖς ὑπάρχει.

¹ Burnet, J. *Early Greek Philosophy*, Adam and Charles Black, London 1975

² Heidegger, M. *An Introduction to Metaphysics*, Yale University Press 1959 (Ἑλλην. Μετάφρ. Χρ. Μαλεβίτση, Δωδώνη, 1973) p. 136-139, σ. 171-174

- V Δες και το απόσπ. DK 103 του Ηράκλειτου: ξυνὸν γὰρ ἀρχὴ καὶ πέρας ἐπὶ κύκλου περιφερείας.
- VI 1 Ακολουθῶ τον Σιμπλίκιο (Φυσ. 9 86 29) που γράφει εἰ οὖν ὅπερ ἄν τις ἢ εἶπῃ ἢ νοήσῃ τὸ ὄν ἔστι (Δες και Burnet³).
- VI 3 Ο στίχος, που δίνεται ελλιπῆς ἀπὸ τον Σιμπλίκιο, συμπληρώνεται ἀπὸ τον Diels με τὸ ρήμα εἶργω, για να συνδεθεῖ και με τον VII 2 (Δες και Guthrie⁴), και την εκδοχὴ αὐτὴ ακολουθοῦν οι περισσότεροι φιλόλογοι. Ὅμως, πὼς εἶναι δυνατόν η θεά να αποτρέπει ἢ να εμποδίζει κάποιον ν' ακολουθήσει τον δρόμο της ἀλήθειας;
- VI 8 Πολλοὶ μελετητές⁵ ισχυρίζονται ὅτι οι στίχοι 8-9 αποτελοῦν πολεμική κατὰ του Ηράκλειτου. Το ἀπόσπασμά του (DK. 49a) ποταμοῖς τοῖς αὐτοῖς ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν, εἶμεν κα οὐκ εἶμεν, στάθηκε η αφορμὴ για παρερμηνείες, ἔτσι ὥστε, ὅπως αναφέρει ο Αριστοτέλης⁶ ἀδύνατον γὰρ ὄντινῶν ταῦτόν ὑπολαμβάνειν εἶναι και μὴ εἶναι, καθάπερ τινὲς οἴονται λέγειν Ἡράκλειτος.
- VI 9 Ἄν το "πάντων" θεωρηθεῖ ουδέτερο, ὅπως υποστηρίζουν πολλοὶ, η ἀπόδοση θα εἶναι "και ὅτι ὅλων η τροχιά εἶναι παλίνδρομη".
- VII 1 Ὅταν το "μη ον" δεν υπάρχει, τα "μη ὄντα" συνιστοῦν λογική υπέρβαση. Ο Πλάτων ἀρπάζει την ευκαιρία και δεχόμενος τους "ειδητικούς" (ὅπως, κατὰ τον Αριστοτέλη⁷, τους ονομάζει) ἀριθμοὺς ὄντα και ὄχι ἔννοιες, ἀποδεικνύει ὅτι το "μη ον" υπάρχει, συνεπὼς ο Παρμενίδης ἀντιφάσκει⁸.
- VII 4 Η ἀκοή δεν μπορεί να εἶναι ἡχέσσσα, συνεπὼς το ἐπίθετο ἀναφέρεται μόνο στην γλώσσα.

³ ὁ.π. p. 174 n1

⁴ Guthrie W.K.G. *The Presocratic tradition from Parmenides to Democritus*, Vol.II Cambridge University Press, 1980

⁵ Τσέλλερ-Νεστλέ, *Ιστορία της Ελληνικής Φιλοσοφίας* (Μετ. Κ. Θεοδωρίδη) Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, 1942 σ. 62

⁶ *Μετά τα Φυσικά* 1005 b 27

⁷ ὁ.π. 1086a 5 1086b 34 1090b 35

⁸ Σοφισ. 238a - 239a

- VII 5 Το επίθετο "πολύδηρις" ίσως εμφανίζεται για μοναδική φορά στην ελληνική γραμματεία, για να ακολουθήσει, μία επίσης φορά, το "πολυδήριτος" του Οππιανού (Αλιευτ. 5.328)
- VIII 33 Πολλοί μελετητές (μεταξύ των οποίων και οι Diels και Burnet⁹) συμφωνούν ότι το "μή", που άλλωστε δεν συμβιβάζεται με το μέτρο, είναι παρείσακτο.
- VIII 34 "Σκοτεινές σημειώσεις [...] που θα μπορούσαν να μεταφραστούν και να ερμηνευτούν με μεγάλη διστακτικότητα" γράφει ο Frankel¹⁰ (p. 357) και παραθέτει τη δική του απόπειρα : Knowledge is identical with knowing the fact of Being. Για τον ίδιο στίχο προ-τείνονται και οι ακόλουθες εκδοχές:
 What can be thought and the thought that "it is" are the same. (Gu-thrie¹¹, p. 39)
 The same thing is there to be thought and is why there is thought. (Kirk-Raven¹², p.252)
 The thing that can be thought and that for the sake of which the thought exists is the same. (Burnet¹³, p. 176)
 Or c' est le même, penser et ce à dessein de quoi il y a pensée. (Beaufret¹⁴, p. 87)
- VIII 43 εὐκύκλου σφαίρης: Ταυτολογία που ένας Ηράκλειτος δεν θα επέτρεπε ποτέ στον εαυτό του.
- VIII 49 Σκόπιμες οι παρηγήσεις ἦσσον, ἄσυλον, ἴσον ;
- XIV Όταν ο Παρμενίδης, με το ἄλλότριον φῶς, παραλλάσσει τον γνωστό τότε σε όλους ἄλλότριος φῶς του Ομήρου (Ιλ. 5.214, Οδ. 16.102,

⁹ ὁ.π. p. 175n

¹⁰ Fränkel, H. *Early Greek Poetry and Philosophy*, Transl. by Moses Hadas and James Willis, Harcourt Brace Jovanovich, New York and London, 1973

¹¹ Guthrie, W.K.C. *The Presocratic tradition from Parmenides to Democritus*, V.II, Cambridge University Press, 1980

¹² ὁ.π.

¹³ ὁ.π.

¹⁴ Beaufret, J. *Parménide, Le Poème*, Press Universitaire de France, 1955

Οδ. 18.219) καλεί, βέβαια, τον αναγνώστη σε ορισμένες συσχετίσεις. Ποιες όμως μπορεί να είναι αυτές; Ολόκληρος ο στίχος XIV είναι, πράγματι, σπανίου κάλλους¹⁵, όμως είναι δυνατόν οι συσχετίσεις να είναι μόνο ποιητικές, εφόσον η λέξη φώς έχει διαφοροποιητική σημασία; Ο Παρμενίδης, ακολουθώντας το παράδειγμα του δασκάλου του Ξενοφάνη, έγραψε σε στίχους αλλά δεν είχε ποιητικές αξιώσεις, απλώς χρησιμοποίησε στα κείμενά του "μέτρον" -όπως λέει ο Αριστοτέλης¹⁶ συγκρίνοντας τον Όμηρο με τον Εμπεδοκλή. Συνεπώς το ερώτημα παραμένει. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο με τον Εμπεδοκλή, που σχεδόν αντιγράφει αυτόν τον στίχο (DK 31 B45: κυκλοτερές περι γαίαν έλίσσεται άλλότριον φῶς), αφού, όπως γράφει ο Θεόφραστος, ο Εμπεδοκλής ήταν Παρμενίδου ζηλωτής¹⁷.

¹⁵ Η άποψη του Beaufret (ό.π. p. 8) , ότι ο στίχος αυτός είναι "από τους ωραιότερους της ελληνικής γλώσσας" ας χαρακτηριστεί, απλώς, ως ενθουσιώδης υπερβολή.

¹⁶ Ποιητ. 1 1447b 17 (DK 31 A22) οὐδὲν δὲ κοινόν ἐστιν Ὅμηρῳ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ πλὴν τὸ μέτρον, διὸ τὸν ποιητὴν δίκαιον καλεῖν, τὸν δὲ φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητὴν.

¹⁷ (DK 31 A7) Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἄκραγαντῖνος οὐ πολὺ κατόπιν τοῦ Ἀναξαγόρου γεγινώς, Παρμενίδου δὲ ζηλωτῆς καὶ πλησιαστής καὶ ἔτι μᾶλλον τῶν Πυθαγορείων.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Ἄληθειά 2.4	ἀληθής 1.30, 8.17, 8.28	ἀπ' 1.27, 8.56
Ἄληθείης 1.29		ἀπατηλόν 8.52
Ἀνάγκη 8.30, 10.6	ἀλλ' 1.31, 8.15	ἄπαυστον 8.27
Ἔρωτα 13.1	ἀλλά 1.28, 7.2	ἀπεόντα 4.1
Ἑλιάδες 1.9	ἀλλάσσειν 8.41	ἀπέσβεται 8.21
Ἥματος 1.11	ἀλλήλων 8.56	ἄπο 1.10, 1.17
Δίκη 1.14, 8.14	ἄλλο 8.37	ἀπό 6.4, 8.51, 19.2
Μοῖρ' 8.37	ἀλλότριον 14.1	ἀπόλοιο 8.19
Νυκτός 1.11, 1.9	ἀλώμενον 14.1	ἀποτμήξει 4.2
Πειθοῦς 2.4	ἀμαξιτόν 1.21	ἀπτερώς 1.17
	ἀμείβειν 8.41	ἄπυστος 8.21
ἄγ' 2.1	ἀμηχανίη 6.5	ἄπῶς 8.28
ἀγένητον 8.3	ἀμοιβαδόν 1.19	ἀρηρότε 1.20
ἄγους' 10.6	ἀμοιβούς 1.14	ἄρμα 1.21
ἄγουσαι 1.2	ἀμφίς 1.12, 8.31, 8.51, 10.5	ἄρμα 1.5
ἀδαῖη 8.59	ἀμφοτέρωθεν 1.8	ἄρξάμενον 8.10
ἀθανάτοισι 1.24	ἀμφοτέρων 9.4	ἄρξομαι 5.2
αἰ 12.1, 12.2	ἄν 2.7, 8.19, 8.19, 8.33, 8.9	ἄρσεν 12.6
αἰδηλα 10.3	ἀνάγκη 8.16	ἄρσενι 12.5
αἰεὶ 15.1	ἀναπτάμεναι 1.18	ἄρχει 12.4
αἰθέρι 10.1	ἄναρχον 8.27	ἄσκοπον 7.4
αἰθέρια 1.13	ἄνευ 8.35	ἄστη 1.3
αἰθερίαν 10.1	ἀνήκε 8.14	ἄστρον 10.7, 11.3
αἰθέριον 8.56	ἄνθρωποι 19.3	ἄσυλον 8.48
αἰθήρ 11.2	ἄνθρώποισι 16.2	ἀτάρ 8.58
αἰθόμενος 1.7	ἄνθρώποισιν 16.3	ἀταρπόν 2.6
αἶπερ 2.2	ἄνθρώπων 1.27	ἀτέλεστον 8.4
αἶσα 12.2	ἀνόητον 8.17	ἀτελεύτητον 8.32
ἀκίνητον 8.26, 8.38	ἄνουστόν 2.7	ἀτρεμές 1.29, 8.4
ἀκουήν 7.4	ἄνωγα 6.2	αὐγὰς 15.1
ἀκούσας 2.1	ἀνώλεθρον 8.3	αὐθι 8.30
ἀκούων 8.52	ἀνώνυμον 8.17	αὐθις 5.2
ἀκρήτσιο 12.1	ἄξονας 1.19	αὐξηθέν 8.7
ἄκριτα 6.7	ἄζων 1.6	αὐται 1.13
ἀληθείης 8.51		αὐτάρ 6.4, 8.26, 8.42, 9.1
ἀληθῆ 8.39		

αὐτέων 1.20	γένναν 8.6	διάκοσμον 8.60
ἀντήν 1.6	γένοιτο 8.19	διζήσεται 8.6
αὐτίς 12.5	γίγνεσθαι 8.13, 8.40,	διζήσιος 2.2, 6.3, 7.2
αὐτό 3.1, 8.13, 8.58,	11.4	δίκη 1.28
16.2	γλῶσσαν 7.5	δίκρανοι 6.5
αὐτοῦ 8.6	γνοιῆς 2.7	δινωτοῖσιν 1.7
αὐτῶν 6.5	γνώμας 8.53	δοιοῖς 1.7
ἀφ' 6.3, 7.2	γνώμη 8.61	δοκίμως 1.32
ἀφάντου 9.3	γόμοις 1.20	δοκοῦντα 1.31
ἀχανές 1.18		δόξαν 19.1
	δ' 1.13, 1.23, 1.27,	δόξας 1.30, 8.51
βαϊότερον 8.45	1.5, 1.6, 2.1, 2.5,	δυνάμεις 9.2
βαλανωτόν 1.16	4.1, 6.2, 8.1,	δύο 8.53
βεβαίως 4.1	8.16, 8.18, 8.19,	δῶ 1.25
βῆσαν 1.2	8.19, 8.2, 8.24,	δῶματα 1.9
βιάσθω 7.3	8.33, 8.34, 8.48,	
βροτειας 8.51	8.51, 8.55, 8.58,	ἐάν 8.17
βροτοί 6.4, 8.39	8.9, 10.1, 12.2	ἔασι 8.2, 19.1
βροτῶν 1.30, 8.61	δαίμονος 1.3	ἐάσσω 8.7
	δαίμων 12.3	ἐαυτό 8.29
γαῖα 11.1	δαμῆ 7.1	ἔγεντ' 8.20
γαῖαν 14.1	δέ 1.14, 1.17, 1.22,	ἐγώ 6.2, 8.60
γάλα 11.2	1.28, 1.30, 2.1,	ἐγών 2.1
γάρ 1.27, 1.4, 1.7,	5.1, 6.6, 6.9, 7.5,	ἐδεῖτο 8.33
2.4, 2.7, 2.7, 3.1,	8.15, 8.28, 10.5,	ἐέργει 8.31
4.2, 5.2, 6.1, 6.3,	12.2, 12.3, 17.1,	ἔθεντο 8.55
6.5, 7.1, 8.17,	19.3	ἔθος 7.3
8.20, 8.25, 8.30,	δέμας 8.55, 8.59	εἰ 2.1, 8.20
8.33, 8.35, 8.36,	δεξιτερῆν 1.23	εἶ 8.20
8.4, 8.44, 8.46,	δεξιτεροῖσιν 17.1	εἰδήσεις 10.5
8.49, 8.53, 8.6,	δεσμοῖσιν 8.31	εἰδῶτα 1.3
8.8, 12.1, 12.4,	δεσμῶν 8.26	εἰδότες 6.4
16.1, 16.2, 16.4	δῆ 1.15, 2.6, 6.4	εἶη 8.47
γε 2.7, 8.37	δὲ 1.20	εἰλίξασαι 1.19
γενέσθαι 8.13	διά 1.32, 8.41	εἶναι 1.32, 2.3, 2.5,
γένεσις 8.21, 8.27	διαιρετόν 8.22	3.1, 6.1, 6.8, 7.1,

8.18, 8.32, 8.39, 8.40	ἐνθεν 10.6	8.34, 8.45
εἴνεκεν 8.13	ἐνι 1.30	ἔστι 2.3, 6.1, 8.20, 8.33, 8.34, 8.46, 8.4, 8.9
εἶργε 7.2	ἐξ 7.6	ἔστιν 1.27, 3.1, 8.35, 9.3
εἶργοι 8.23	ἐξεγένοντο 10.3	ἔστιν 5.1, 8.11, 8.22, 8.22, 8.24, 8.25, 8.3, 8.48, 8.54
εἶργω 6.3	ἐοικότα 8.60	ἔστιν 2.3, 2.5, 6.2, 8.15, 8.16, 8.16, 8.18 8.27, 8.2, 8.36, 8.47, 8.5, 8.9, 16.3
εἰς 1.10, 8.47	ἐόν 2.7, 4.2, 6.1, 8.19, 8.25, 8.32, 8.33, 8.3, 8.46, 8.47	ἔσχατος 11.3
εἴση 10.1	ἐόντα 7.1	ἐτέρω 8.58
εἴσι 1.11, 2.2	ἐόντι 8.25	ἐτήτυμον 8.18
εἰσίν 8.54	ἐόντος 4.2, 8.12, 8.24, 8.35, 8.37, 8.47, 8.7	ἔτι 8.1
ἐκ 8.12, 8.7	ἐπέδησεν 8.37, 10.6	εὐαγέος 10.2
ἐκάστοτ' 16.1	ἐπεὶ 1.26, 1.2, 8.22, 8.27, 8.37, 8.42, 8.48, 8.5, 9.4	εὐκυκλέος 1.29
ἐκάστῳ 19.3	ἐπείγετο 1.7	εὐκύκλου 8.43
ἐκρίναντο 8.55	ἐπειδή 9.1	εὐρήσεις 8.36
ἐκτός 1.27	ἔπειτ' 6.4, 8.19	ἐφήσει 8.12
ἐλαφρόν 8.57	ἐπέων 8.52	ἔφω 10.6, 19.1
ἔλεγχον 7.5	ἐπί 1.1, 8.2, 9.2, 12.2	ἔχει 1.12, 1.14, 8.15, 8.31, 16.1
ἔλεν 1.23	ἐπίδευés 8.33	ἔχειν 10.7
ἐμβριθές 8.59	ἐπίσημον 19.3	ἔχεσθαι 4.2
ἐμέθεν 7.6	ἐπιφραδέως 1.16	ἔχον 1.21
ἔμενα 8.38	ἐπλάχθησαν 8.28	ἔχοντα 10.5
ἔμμεν 2.6	ἔπος 1.23	ἑαυτῷ 8.57
ἔμμεναι 6.1	ἔργ' 10.3	
ἔμπεδον 8.30	ἔργα 10.4	
ἔμψης 1.31	ἔρέω 2.1	
ἔμπλεον 8.24	ἔς 1.2	
ἐμῶν 8.52	ἔσεσθαι 8.20	
ἐν 1.19, 1.6, 6.5, 8.15, 8.26, 8.29, 8.31, 8.35, 8.49, 8.50, 8.54, 10.1, 12.3	ἔσται 8.36, 8.38, 8.5	
ἐν 8.6	ἔστί 8.42, 16.4	
ἐναλίγκιον 8.43	ἔστι 2.4, 2.5, 6.9,	
ἐναντίον 12.5		
ἐνθα 1.11		

8.16, 8.36, 8.36, 8.45	ἵπποις 1.25	κληῖδας 1.14
ἡγεμόνευον 1.5	ἵππους 1.21	κοῦ 6.9
ἡδ' 8.4, 11.3	ἴσον 8.49	κόμισαι 2.1
ἡδέ 1.30, 8.50, 11.1	ἰσοπαλές 8.44	κόσμον 4.3, 8.52
ἡελίοιο 10.2, 15.1	ἰσχύς 8.12	κοῦρ' 1.24
ἡλιος 11.1	ἴσων 9.4	κοῦραι 1.15, 1.21, 1.5, 1.9
ἡμέν 1.29	καθ' 8.29	κούρας 17.1
ἡμέτερον 1.25	καθαράς 10.2	κούρους 17.1
ἦν 6.4	καί 1.11, 1.12, 1.12, 1.20, 1.21, 1.22, 1.23, 1.31, 2.3, 2.5, 3.1, 6.8, 7.4, 7.5, 8.18, 8.21, 8.27, 8.3, 8.34, 8.4, 8.40, 8.40, 8.41, 8.55, 8.9, 9.1, 9.2, 9.2, 9.3, 10.2, 10.3, 10.5, 10.5, 10.6, 11.1, 11.2, 12.4, 16.4, 16.4, 19.1, 19.2	κραῖσιν 16.1
ἦν 8.5		κρατερῆ 8.30
ἡνιόχοισιν 1.24		κράτων 1.10
ἦπιον 8.57		κρίναι 7.5
ἦσσαν 8.48		κρίσις 8.15
ἦτορ 1.29		κυβερνᾶ 12.3
ἡχήεσαν 7.4		κύκλοις 1.8
		κύκλωπος 10.4
θεά 1.22		κύρει 8.49
θέμις 1.28, 8.32		καφοί 6.7
θερμόν 11.3		λάινος 1.12
θεῶν 13.1		λαιοῖσι 17.1
θῆλυ 12.5	κακεῖνο 8.58	λαμπάδος 10.3
θηλυτέρω 12.6	κακή 1.26	λέγειν 6.1
θυμός 1.1	καλύπτρας 1.10	λείπεται 8.2
θυρέτροις 1.13	κατ' 1.21, 8.58	λεῦσσε 4.1
θυρέτρων 1.17	κατά 1.3, 4.3, 7.3, 9.2, 19.1	λόγοισιν 1.15
		λόγον 8.50
ἔει 1.6	κατέθεντ' 19.3	λόγῳ 7.5
ἔεται 12.2	κατέθεντο 8.39, 8.53	
ἰθύνει 6.6	κε 8.19	μ' 1.2
ἰθύς 1.21	κεῖται 8.29	μαθήσει 1.31
ἰκάνοι 1.1	κέκριται 8.16	μάλ' 8.28, 8.3
ἰκάνων 1.25	κέλευθος 2.4, 6.9	μαλακοῖσι 1.15
ἰκνεῖσθαι 8.46	κελεύθων 1.11	μᾶλλον 8.23, 8.48
ἴζομαι 5.2	κεν 8.23, 8.46, 8.47	μάνθανε 8.52
ἴπποι 1.1, 1.4		

με 1.1, 1.22, 1.23, 1.4	μῦθον 2.1	ἄλεθρος 8.21, 8.27
μέγ' 8.57	μῦθος 8.1	ἄλλυσθαι 8.14, 8.40
μεγάλοισι 1.13	νέεσθαι 1.26	ἄλυμπος 11.2
μεγάλων 8.26	νενόμισται 6.8	ἄμμα 7.4
μεῖζον 8.44	νοεῖν 3.1, 6.1, 8.34, 8.36, 8.8	ἄμοιον 8.22
μελέων 16.1, 16.3	νόημα 7.2, 8.34, 8.50, 16.4	ἄμόν 8.47
μέλλει 8.20	νοῆσαι 2.2	ἄμοῦ 8.5, 9.3
μέν 2.3, 8.17, 8.21, 8.56, 13.1, 17.1	νοῆσαι 2.2	ἄμως 4.1
μένει 8.30	νοητόν 8.8	ἄμῶς 6.7, 8.49
μένον 8.29	νόον 6.6	ὄν 8.57
μένος 11.3	νόος 16.2	ὄνομ' 8.38, 19.3
μεσσόθεν 8.44	νόω 4.1	ὄνομάζειν 8.53
μέσῳ 12.3	νύκτ' 8.59	ὄνόμασται 9.1
μετά 12.2	νυκτιφαές 14.1	ὄπερ 16.3
μέτα 9.4	νυκτός 9.3, 12.2	ὄπηδεῖ 2.4
μετέπειτ' 19.2	νυν 19.1	ὄπόθεν 5.2, 10.3
μή 2.3, 2.5, 2.7, 7.1, 8.12, 8.33, 8.58, 8.61, 8.7	νῦν 8.5	ὄπως 2.3, 8.47, 8.9
μηδέ 7.3	νύξ 9.1	ὄσον 1.1
μηδέν 6.2, 9.4	νομᾶν 7.4	ὄσσα 8.39
μηδενός 8.10	ξυνεχές 8.25	ὄτε 1.8
μήποτε 7.1	ξυνόν 5.1	οὐ 2.7, 4.2, 7.1, 8.17, 8.35, 8.54, 8.61, 8.8
μητίσατο 13.1	ξυνός 11.2	οὐδ' 8.20, 8.5, 8.7
μίαν 8.54	ῥγκω 8.43	οὐδέ 8.12, 8.22, 8.23, 8.24, 8.5, 8.8, 8.8
μιγῆν 12.5	ὀδοί 2.2	οὐδέν 6.4, 8.36
μιν 8.23, 8.31, 8.46, 8.9, 10.6	ὀδοῖο 8.1	οὐδετέρῳ 9.4
μίξιος 12.4	ὀδόν 1.27, 1.2, 1.5, 7.3	οὐδός 1.12
μοί 5.1	ὀδός 8.18	οὐκ 1.30, 2.3, 2.5, 6.2, 6.8, 8.16, 8.20, 8.32, 8.33, 8.46, 8.9
μοῖρα 1.26	ὀδοῦ 6.3, 7.2	οὐλομελής 8.4
μόνος 8.1	οἶ 6.6	οὐλον 8.38
μορφάς 8.53	οἶ̄ 8.49	οὐ̄ν 8.16
μοῦναι 2.2	οἶς 6.8	

οὔνεκεν 8.32, 8.34
 οὐράνιον 11.2
 οὐρανόν 10.5
 οὗτ' 8.14, 8.47
 οὔτε 2.7, 2.8, 4.3,
 4.4, 8.13, 8.44,
 8.45, 8.46
 οὔτι 1.26
 οὔτω 19.1
 οὔτως 8.11
 οὐχί 8.11, 8.40
 ὄχῃα 1.16

 πάλιν 5.2
 παλίντροπος 6.9
 πάμπαν 8.11
 πᾶν 8.22, 8.24, 8.25,
 8.48, 8.5, 9.3
 παναπευθέα 2.6
 πάντ' 1.3, 8.38
 πάντα 1.28, 1.32,
 8.60, 9.1, 10.1,
 12.3, 12.4
 πάντη 4.3, 8.44
 παντί 16.4
 πάντοθεν 8.43, 8.49
 παντός 1.32, 8.33
 πάντοσε 8.57
 πάντων 6.9, 13.1
 πάντως 4.3
 παπταίνουσα 15.1
 παρ' 8.13
 παρελάσση 8.61
 πάρεξ 8.37
 παρεόντα 4.1
 παρίσταται 16.2

 παρφάμεναι 1.15
 πᾶσιν 16.4
 πάτου 1.27
 παῦοι 8.46
 παῦω 8.50
 πέδησιν 8.14
 πείρασι 8.26, 8.49
 πεῖρας 8.42
 πείρατ' 10.7
 πείρατος 8.31
 πεῖσαν 1.16
 πελάζει 8.25
 πέλειν 6.8, 8.18
 πελέναι 8.11, 8.45
 πέμπειν 1.8
 πέμπων 1.2
 πέμπουσ' 12.5
 πεπλανημένοι 8.54
 πεποιθότες 8.39
 περί 8.15, 14.1
 περίφοιτα 10.4
 περόνησιν 1.20
 περῶντα 1.32
 πεύση 10.4
 πεφατισμένον 8.35
 πῆ 8.7
 πίστιος 8.12
 πίστις 1.30, 8.28
 πιστόν 8.50
 πλακτόν 6.6
 πλάττονται 6.5
 πλέον 9.3, 16.4
 πλήνται 1.13
 πλήντο 12.1
 πόθεν 8.7
 ποίησαν 1.18

 πολλά 8.3
 πολύδηριν 7.5
 πολύπειρον 7.3
 πολυπλάγκτων 16.1
 πολύποινος 1.14
 πολύφημον 1.2
 πολύφραστοι 1.4
 πολυγάκους 1.18
 ποτ' 8.12, 8.5
 ποτε 8.20
 ποτέ 8.61
 προὔπεμπε 1.26
 προλιπούσαι 1.9
 πρὸς 15.1
 προσηῦδα 1.23
 πρόσθεν 8.10
 πρόφρων 1.22
 πρώτης 6.3
 πρώτιστον 13.1
 πυθέσθαι 1.28
 πυκινόν 8.59
 πύλαι 1.11
 πυλέων 1.17
 πύματον 8.42
 πῦρ 8.56
 πυρός 12.1
 πῶς 8.19, 8.19, 11.1

 ῥα 1.20
 ῥηθέντα 7.6

 σ' 6.2, 6.3, 7.3, 8.8
 σε 1.25, 1.26, 1.28,
 8.61
 σελήνη 11.1
 σελήνης 10.4

σήματ' 8.2, 8.55	6.7, 6.8, 8.29,	8.35, 8.37
σήματα 10.2	8.29, 8.34, 8.4,	τοῦδε 8.51, 19.2
σκιδνάμενον 4.3	8.40, 8.40, 8.41,	τοῦτο 7.1
σοι 8.50, 8.60	8.59, 9.2, 10.1,	τούτων 8.15, 12.3
σπερχοῖατο 1.8	10.4, 10.6, 11.2	τραφέντα 19.2
στεινότεραι 12.1	τεθηπότες 6.7	τυφλοί 6.7
στήθεσιν 6.6	τελευτήσουσι 19.2	τῷ 8.25, 8.38, 8.50,
στυγεροῖο 12.4	τετελεσμένον 8.42	8.58
σύ 2.1, 7.2	τῇ 1.20, 1.4, 1.4,	τῶυτόν 8.57, 8.58
συνάορος 1.24	8.23, 8.45, 8.45,	τῷδ' 8.15
συνεχῆς 8.6	8.48, 8.48, 8.56	τῶν 1.14, 8.54
συνέχεσθαι 8.23	τῆλε 8.28	τῶς 8.21, 16.2
συνιστάμενον 4.4	τήν 1.15, 1.27, 2.6,	ὑπεδέξατο 1.22
σύριγγος 1.6	8.17, 8.18	ὑπέρθυρον 1.12
σύριγγιν 1.19	τήνδε 7.3	ὑστερον 8.10
σφαίρης 8.43	τῆς 6.4	
σφας 1.12	τῆσδ' 7.2	φάεος 9.3
σφετέρας 9.2	τι 8.13, 8.23, 8.24,	φανόν 8.41
σφιν 1.16	8.44, 8.45	φάος 1.10, 9.1
	τί 8.9	φάσθαι 8.8
τ' 1.1, 6.1, 8.29,	τίνα 8.6	φατίζω 8.60
8.38, 10.1, 11.2,	τίς 8.61	φάτο 1.23
12.5	τιταίνουσαι 1.5	φατόν 8.8
τά 1.31, 6.2, 9.2, 10.1	τό 2.7, 3.1, 4.2, 6.1,	φέρει 1.3
ταυτόν 6.8, 6.9, 8.29,	6.8, 8.23, 8.31,	φερόμην 1.4
8.34	8.32, 8.36, 8.37,	φέρον 1.4
ταὐτῷ 8.29	8.44, 8.46, 12.5,	φέρουσιν 1.1, 1.25
τάδε 19.1	16.2, 16.4	φλογός 8.56, 12.2
ταί 1.1, 1.17, 1.25	τόθι 5.2	φοροῦνται 6.6
ταῖς 1.30, 12.2	τοι 2.6, 19.1	φράζεσθαι 6.2
τάντια 8.55, 8.59	τοῖς 9.2, 19.3	φράζω 2.6
ταῦτα 1.31	τοῖσι 9.2	φράσαις 2.8
ταύτη 8.2	τόκου 12.4	φρονεῖ 16.3
ταύτης 6.3	τόν 8.60	φῦλα 6.7
τε 1.11, 1.28, 1.28,	τόπον 8.41	φῦν 8.10
2.3, 2.5, 3.1, 6.1,	τοῦ 4.2, 8.10, 8.13,	

φύσιν 10.1, 10.5	χνοίησιν 1.6	ϕ̄ 8.35, 8.54
φύσις 16.3	χοῡτως 8.30	ϕ̄δε 1.23
φῶς 14.1	χρεόν 8.45	ὠρμήθησαν 11.3
φῶτα 1.3	χρέος 8.9	ὤρσεν 8.9
χαῖρ' 1.26	χρεώ 1.28	ὤς 1.16, 10.6
χαλάσασα 8.14	χρεών 2.5, 8.11, 8.54	ὤς 1.31, 2.3, 2.5, 2.5,
χάσμ' 1.18	χρή 6.1	8.2, 8.3, 8.61,
χεῖρα 1.22	χρῆν 1.32	16.1
χειρί 1.22	χρόα 8.41	ὠσάμεναι 1.10
χειρότερον 8.24	χωρίς 8.56	ὤσειε 1.17
χερσί 1.10	ῶ 1.24	ὤσπερ 8.16
		ὤστε 8.18

Για την καλύτερη εποπτεία της αύξουσας σειράς κατατάξεως των αναφορών, οι λατινικοί αριθμοί των αποσπασμάτων αντικαταστάθηκαν με αραβικούς